

תענית טז

סתירה: סדר תעניות כיצד? מוציאין את התיבה כו'. ואפילו בקמייתא? ורמינהו: שלש תעניות ראשונות ושניות נכנסים לבית הכנסת, ומתפללין כדרך שמתפללין כל השנה כולה, ובשבע אחרונות מוציאין את התיבה לרחובה של עיר, ונותנין אפר על גבי התיבה, ובראש הנשיא ובראש אב בית דין, וכל אחד ואחד נוטל ונותן בראשו. רבי נתן אומר: אפר מקלה הן מביאין.
פתרון: אמר רב פפא: כי תנן נמי מתניתין - אשבע אחרונות תנן.

קוש: ובראש הנשיא והדר תני כל אחד ואחד נותן בראשו. איני? והתניא רבי אומר: בגדולה - מתחילין מן הגדול, ובקללה - מתחילין מן הקטן. בגדולה מתחילין מן הגדול - שנאמר (ויקרא י') ו'אמר נשף א' אהון וא'ע' וא'יתמו. ובקללה מתחילין מן הקטן - דאמר מר: בתחלה נתקלל נחש, ואחר כך נתקללה חוה, ואחר כך נתקלל אדם!
תירוץ: הא חשיבותא לדידהו, דאמרי להו: אתון חשיביתו למיבעי עלן רחמי אכולי עלמא.

כל אחד ואחד נותן בראשו

שאלה: אמר רב אדא: וכל אחד ואחד נותן בראשו, נשיא ואב בית דין נמי נשקלו אינהו ונינחו בראשיהו, מאי שנא דשקיל איניש אחרינא ומנח להו?
תשובה: אמר רבי אבא דמן קסרי: אינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים.

שאלה: והיכא מנח להו?

תשובה: אמר רבי יצחק: במקום תפילין, שנאמר (ישעיהו ס"א) צ'שום צ'אכצ' צ'ון צ'ת צ'הים פ'אר תחת אפ'ו.

שאלה: למה יוצאין לרחוב?

תשובה	רבי חייא בר אבא	ריש לקיש
	זעקנו בצנעא ולא נענינו, נבזה עצמנו בפרהסיא	גלינו, גלותינו מכפרת עלינו
מאי בינייהו דגלי מבי כנישתא לבי כנישתא	לא עובד	עובד

שאלה: ולמה מוציאין את התיבה לרחובה של עיר?
תשובה: אמר רבי יהושע בן לוי, לומר: כלי צנוע היה לנו, ונתבזה בעווננו.

שאלה: ולמה מתכסין בשקים?
תשובה: אמר רבי חייא בר אבא, לומר: הרי אנו חשובין כבהמה.

שאלה: ולמה נותנין אפר מקלה על גבי תיבה?
תשובה:

רבי יהודה בן פזי	ריש לקיש	רבי זירא
(תהלים צ"א) עמו אנכי בצרה	(ישעיהו ס"ג) ככל צרותי אז צר	מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דיהבי אפר מקלה על גבי תיבה - מזדעזע לי כוליה גופאי

שאלה: ולמה נותנין אפר בראש כל אחד ואחד?

תשובה: פליגי בה רבי לוי בר חמא ורבי חנינא.	הרי אנו חשובין לפניך כאפר	כדי שיזכור לנו אפרו של יצחק
מאי בינייהו - עפר סתם	עובד	לא עובד

שאלה: למה יוצאין לבית הקברות?

תשובה: פליגי בה רבי לוי בר חמא ורבי חנינא.	הרי אנו חשובין לפניך כמתים	כדי שייקשו עלינו מתים רחמים
מאי בינייהו - קברי נכרים	עובד	לא עובד

שאלה: מאי הר המוריה?

תשובה: פליגי בה רבי לוי בר חמא ורבי חנינא.	הר שיצא ממנו הוראה לישראל	הר שיצא ממנו מורא לאומות העולם.
--	---------------------------	---------------------------------

הזקן שבהן אומר לפניו דברי כיבושין.

אם יש זקן - אומר זקן	ואם לאו - אומר חכם	ואם לאו - אומר אדם של צורה
----------------------	--------------------	----------------------------

קושי: אטו זקן דקאמרי אף על גב דלאו חכם הוא?

תירוץ: אמר אביי: הכי קאמר: **אם יש זקן והוא חכם - אומר זקן והוא חכם, ואם לאו - אומר חכם,**

המשך הברייתא: אחינו, לא שק ותענית גורמים אלא תשובה ומעשים טובים גורמים. שכן מצינו באנשי נינוה שלא נאמר בהם וירא האלהים את שקם ואת תעניתם, אלא (יונה ג') **וירא האלהים את מעשיהם כי שבו מפרנס הויעה.**

שאלה על המשך הפסוק: **ויתכסו שקים האפים והפרטה** - מאי הוו עבדי?

תשובה: אסרא הבהמות לחוד ואת הוולדות לחוד, אמרו לפניו: רבונו של עולם! אם אין אתה מרחם עלינו - אין אנו מרחמים על אלו,

שאלה על המשך הפסוק: (יונה ג') **ויראו אז אלהים כחפקה**, מאי אמור?

תשובה: אמרו לפניו: רבונו של עולם! עלוב ושאינו עלוב, צדיק ורשע - מי נדחה מפני מי?

שאלה על המשך הפסוק: (יונה ג') **וישבו איש מפרנס הויעה ומן החמס אשר כפיהם.** מאי ומן החמס **אשר כפיהם?**

תשובה: אמר שמואל: אפילו גזל מריש ובנאו בבירה - מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו. אמר רב אדא בר אבהו: אדם שיש בידו עבירה, ומתודה ואינו חוזר בה למה הוא דומה - לאדם שתופס שרץ בידו, שאפילו טובל בכל מימות שבעולם - לא עלתה לו טבילה. זרקו מידו, כיון שטבל בארבעים סאה - מיד עלתה לו טבילה, שנאמר (משלי כ"ח) **ומופה ועצב רחם**, ואומר (איכה ג') **שא זכבטו אז כפיהם אז כפיהם.**

אומר לפניהם עשרים וארבע ברכות: שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש.

קושי: הני שש? שבע הוויין! כדתנן: **על השביעית הוא אומר ברוך מרחם על הארץ!**

תירוץ: אמר רב נחמן בר יצחק: מאי שביעית - שביעית לארוכה, כדתניא:

<p>אומר לפניו עשרים וארבע ברכות, שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש. ואותן שש היכן אומרן - בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה, והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה. וכך היו נוהגין בגבולין</p> <p>אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל, ולא היו עונין אחריו אמן. וכל כך למה - לפי שאין עונין אמן במקדש. ומנין שאין עונין אמן במקדש - שנאמר קומו כרכו את ה' אלהים מן העולם עד ויכרכו שם ככאק ומרוטם על כל ברכה ותפלה - יכול על כל ברכה ותפלה, על כל ברכה תן לו תהלה.</p> <p>ואלא במקדש מהו אומר? ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל, והן עונין אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.</p> <p>וחזן הכנסת אומר להם: תקעו הכהנים בני אהרן תקעו, וחוזר ואומר: מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך ה' אלהי ישראל זוכר הנשכחות, והם עונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד,</p> <p>וחזן הכנסת אומר להם הריעו, הכהנים בני אהרן, הריעו וכו', וכן בכל ברכה וברכה, באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו, עד שגומר את כולן. וכך הנהיג רבי חלפתא בצפורי ורבי חנניה בן תרדיון בסיכני. וכשבא דבר לפני חכמים אמרו: לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח, ובהר הבית.</p>	<p>בגואל ישראל מאריך, ובחותמה הוא אומר: מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך גואל ישראל. והן עונין אחריו אמן, וחזן הכנסת אומר להם: תקעו בני אהרן, תקעו! וחוזר ואומר: מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו אמן, וחזן הכנסת אומר להם: הריעו בני אהרן הריעו! וכן בכל ברכה וברכה, באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו. במה דברים אמורים - בגבולין, אבל במקדש אינו כן, לפי שאין עונין אמן במקדש. ומנין שאין עונין אמן במקדש - שנאמר (נחמיה ט') קומו כרכו את ה' אלהים מן העולם עד ויכרכו שם ככאק ומרוטם על כל ברכה ותפלה. יכול על כל ברכה ותפלה, על כל ברכה תן לו תהלה.</p> <p>ואלא במקדש מהו אומר? ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל, והן עונין אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.</p> <p>וחזן הכנסת אומר להם: תקעו הכהנים בני אהרן תקעו, וחוזר ואומר: מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך ה' אלהי ישראל זוכר הנשכחות, והם עונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד,</p> <p>וחזן הכנסת אומר להם הריעו, הכהנים בני אהרן, הריעו וכו', וכן בכל ברכה וברכה, באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו, עד שגומר את כולן. וכך הנהיג רבי חלפתא בצפורי ורבי חנניה בן תרדיון בסיכני. וכשבא דבר לפני חכמים אמרו: לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח, ובהר הבית.</p>
--	---